

Література

1. Мочерний С.В. Економічна енциклопедія / С.В. Мочерний. – У 3-ох т. – К. : Вид. центр "Академія", 2000. – С. 53-56.
2. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р., № 2755VI. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>.
3. Подгорная Т.К. Акцизы в налоговой системе федеративной республики Германия / Т.К. Подгорная [Электронный ресурс]. – Доступный з http://www.rnk.ru/journal/archives/2005/18/nalogovujklub/zarubejni_opit/akcizi_v_nalogovoy_sisteme_federativnoy_respublike_germanii69843.phtml.
4. Нечай Н.В. Нариси з історії оподаткування / Н.В. Нечай // Вісник податкової служби України, 2002. – 122 с.
5. Руденко Ю.М. Фінансові системи зарубіжних країн : навч. посібн. / Ю.М. Руденко, В.В. Токар // Міністерство освіти і науки України, ДВНЗ "Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана". – К. : Вид-во КНЕУ, 2010. – 347 с.
6. Трачук Б.М. Податки в Німеччині: корисний досвід / Б.М. Трачук. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.vkurse.ua/ua/business/poleznuu-opyt.html>.
7. Вікіпедія – вільна енциклопедія. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.uk.wikipedia.org/wiki/Акциз>.
8. Бондарев В.В. Обзор налоговых изменений вступивши в силу з 1 января 2010 / Бондарев В.В. [Электронный ресурс]. – Доступний з <http://www.glavbukh.ru/art/17141>.
9. Excise Tax Collections, Accessed 8 Aug 2011. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.investopedia.com/terms/e/exciseta.asp>.
10. Федеральний закон Росії від 27.11.2010 р., № 306-ФЗ. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.consultant.ru/popular/cons>.
11. The Constitution of the United States was adopted on September 17, 1787. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.usconstitution.net/const.pdf>.

Медынская Т.В., Слюсар Р.Ю. Особенности применения акциза в Украине и некоторых странах мира

Исследован акцизный налог как один из косвенных налогов, регулирующий цены на монопольные и высокорентабельные товары на рынке. Рассмотрены особенности акцизного налогообложения в Украине, России, Германии и США.

Ключевые слова: налоговые поступления, система налогообложения, косвенные налоги, акцизный налог, акцизные марки.

Medynska T.V., Sliusar R.Yu. Precautions excise tax in Ukraine and some countries

Investigated the excise tax as one of indirect taxes, which regulates the prices of monopolistic and highly profitable products on the market. The features of excise taxation in Ukraine, Russia, Germany and the USA.

Keywords: tax revenues, taxation, indirect taxes, excise tax, excise stamps.

УДК 336.226.322(477)

Доц. Т.В. Мединська, канд. екон. наук;
студ. Ю.П. Філь – Львівська КА

РОЛЬ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ У СИСТЕМІ НЕПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ УКРАЇНИ

Розглянуто податок на додану вартість як один із найважливіших непрямих податків у доходах зведеного бюджету країни. Проаналізовано динаміку зростання ролі ПДВ у бюджетній системі України за 2003-2010 рр.

Ключові слова: податок на додану вартість, податкові надходження, ставка податку, податкова накладна.

Вступ. У ринковій економіці важливого значення, крім процесів ринкового саморегулювання, набувають непрямі методи втручання держави в економіку. Серед основних інструментів державного регулювання ринкової економіки чільне місце посідають податки. За допомогою податкової політики держава може впливати на процеси як на макро-, так і на мікроекономічному рівнях, визначати темпи економічного розвитку на майбутнє. Існує низка основних податків, які отримали загальносвітове визнання, хоча механізм їх сплати може істотно відрізнятись в конкретних країнах. До них належать прямі та непрямі податки та інші збори й обов'язкові платежі. Одним з основних видів непрямих податків в Україні є податок на додану вартість.

Як свідчить досвід багатьох країн світу, в умовах перехідної економіки істотне місце у податковій системі посідають непрямі податки. З огляду на це, проблеми їх впливу на економічні процеси і використання як економічного стимулу набувають особливого значення. Від побудови системи непрямих оподаткування залежить не тільки виконання нею фіскальної функції, але і стимулювання розвитку економіки країни.

Постановка завдання. Метою роботи є дослідження податку на додану вартість, доцільність та ефективність його використання, важливість та значення ПДВ у сучасному економічному середовищі України. Наукове вирішення проблем застосування, удосконалення податку на додану вартість, як і непрямих податків, відображено у дослідженні таких учених, як: К.М. Душкова, Л.В. Червчук, А.А. Литовченко, Л.О. Добрик та ін.

Результати дослідження. Сучасна економічна ситуація в Україні зумовлює необхідність ефективного управління державними фінансами. У центрі уваги знаходиться процес оподаткування, виступаючи головною умовою формування фінансово-бюджетних ресурсів держави. При цьому значної уваги потребує податок на додану вартість як один з основних бюджетоутворювальних податків [1, с. 1].

Дуже багато дискусій і розмов про необхідність ліквідації чи зниження ставки з ПДВ, які ведуться в Україні вже з десяток років, українські уряди сприймають по-своєму і роблять з точністю до навпаки – частка ПДВ у податкових надходженнях Державного бюджету постійно зростає. Більшість науковців стверджують, що шляхи вирішення проблем податкової сфери лежать у Податковому кодексі України. Хоча, на нашу думку, повної перебудови потребує кожен податок.

Як непрямий податок, ПДВ включається в ціну товару, а отже, сплачується покупцем, а перераховують його до бюджету юридичні особи та фізичні особи – підприємці, які реалізують продукцію (товари, роботи, послуги) на території України або імпортують товари для їх споживання на території України. Об'єктом оподаткування є операції з реалізації продукції в Україні, експортування продукції (товарів, робіт, послуг) та її імпортування. На сьогодні ПДВ застосовують понад 135 держав світу. Ставки податку на додану вартість дуже часто корегуються і зазнають змін залежно від макроекономічної умови.

Ставки податку на додану вартість в Україні – 20 % та 0 %. Нульова ставка є пільговою та застосовується до товарів, виробництво та реалізацію

яких стимулює держава. У Податковому кодексі України зазначено, що ставка ПДВ залишається без змін і у 2011-2013 рр. буде становити 20 %, а також поставка металобрухту, відходів та зернових культур до 1 січня 2014 р. взагалі звільнені від оподаткування. Головним є те, що з 1 січня 2014 р. ставка ПДВ становитиме 17 % [2].

Широке застосування ПДВ зумовлене численними його перевагами, серед яких найголовнішим є те, що оподаткуванню підлягає переважно дохід, який спрямовується на споживання, а інша його частина використовується на нагромадження. Велика база оподаткування ПДВ сприяє значному зростанню доходів держави від податків на споживання [3, с. 35]. Розглянемо динаміку зростання ролі ПДВ у бюджетній системі України в табл.

Табл. Динаміка зростання ролі ПДВ у бюджетній системі України за 2003-2010 рр. [4]

Роки	Доходи державного бюджету		
	податкові надходження, тис. грн	податок на додану вартість, тис. грн	частка ПДВ у податкових надходженнях держбюджету, %
2003	34397413,1	13652000,0	39,9
2005	73180893,9	33702686,0	46,1
2007	115357403,7	65122466,3	56,4
2008	170890786,2	98628605,7	57,7
2009	178654444,7	94839598,9	53,1
2010	202957498,0	119034191,3	58,6

Динаміку зростання ролі ПДВ у бюджетній системі України яскраво демонструє сформована за фактологічними даними табл. За даними таблиці можна зробити висновок, що з кожним роком частка податкових надходжень до державного бюджету зростає, що беззаперечно є позитивним явищем. Зокрема у 2003 р. частка надходжень до держбюджету становила 39,9 %, але вже у 2005 р. вона становила 46,1 %, а у 2008 р. – 57,7 %. З даних таблиці видно, що у 2009 р. відбувся незначний спад надходження ПДВ до держбюджету (на 4,7 %, порівнюючи з попереднім роком), як наслідок загального економічного спаду в економіці держави, але вже в кінці 2010 р. частка податкових надходжень знову значно зростає і становить 58,6 %.

Істотною проблемою в Україні є відшкодування ПДВ. Сумніви щодо потреби цього податку для країни виникають з огляду на те, що:

- відбуваються масові зловживання під час нарахування ПДВ;
- виникають труднощі з відшкодуванням ПДВ;
- відбувається лобювання фінансових інтересів первинних олігархових сил.

У Податковому кодексі України міститься процедура автономного відшкодування податку на додану вартість. Запровадження такої процедури допоможе податковим органам здійснювати відшкодування сумнівним платникам податку на додану вартість в оперативному режимі. Це значно прискорить процес відшкодування і позбавить від контакту з податковою службою. Але право на бюджетне відшкодування мають не всі платники.

Якщо аналізувати ключові зміни, які прийняті у Податковому кодексі, то можна стверджувати, що в Україні законодавство передбачає необхідність гармонізації податкової системи з європейськими стандартами, відтак ПДВ у

Податковому кодексі був очікувано збережений. Дещо змінилося лише його адміністрування. Розробники документа намагалися вирішити комплекс завдань: перекрити найпоширеніші схеми мінімізації оподаткування, вирішити проблему з відшкодування податку, а також знизити внутрішні ціни на зерно та металобрухт. Декілька ключових новацій Податкового кодексу виділяє О. Молдаван [5, с.1]:

1. Обмеження можливості добровільної реєстрації платником ПДВ.

Підприємства, сума постачання товарів і послуг яких не перевищує 300 тис. грн, зберегли право на добровільну реєстрацію. Проте обов'язковою вимогою реєстрації став загальний обсяг постачання за останні 12 календарних місяців іншим платникам ПДВ, який повинен бути не меншим ніж 50 % від сукупного постачання. Тобто, щоб стати платником ПДВ, новій фірмі потрібно пропрацювати, як мінімум, рік.

2. Заборона реєстрації платниками ПДВ суб'єктів господарської діяльності, що є платниками єдиного податку.

Ці рішення, очевидно, обумовлене намаганнями звузити практику використання фірм-одноенок, які часто є платниками єдиного податку для мінімізації ПДВ.

3. Виведення з об'єктів оподаткування ПДВ операцій з надання консультаційних, інжинірингових, інженерних, юридичних, бухгалтерських послуг, а також послуг із розробки, постачання і тестування програмного забезпечення.

Ця норма повинна перекрити схеми мінімізації сплати ПДВ та прибутку підприємств. Без права виписувати податкові накладні, обсяг оплати названих послуг повинен зменшитися до економічно обґрунтованого.

4. Обмеження терміну дії податкових накладних, які дають право на зарахування сплаченого ПДВ до податкового кредиту.

Згідно з Податковим кодексом, фірма має право включити до податкового кредиту суму ПДВ, сплату якого підтверджено податковою накладною, виписаною не пізніше, ніж за 365 днів. Для тих платників податку, що застосовують касовий метод, – 60 днів.

5. Поетапне запровадження розширення реєстру податкових накладних.

Податковий кодекс детально регламентує реєстрацію податкових накладних у Єдиному реєстрі податкових накладних. Тільки внесена в Єдиний реєстр податкова накладна є підставою для включення "вхідного" ПДВ до податкового кредиту.

Висновки. Отже, непрямі податки посідають істотне місце в податковій системі. Одним із видів непрямих податків є податок на додану вартість. Він виконує значну бюджетоутворювальну роль, а також забезпечує вагомому частку в системі державних доходів України.

Проаналізувавши частку найвагоміших податків у загальній структурі податкових надходжень, можна стверджувати, що найбільшу частку, а саме 58 %, займає ПДВ і, розглянувши динаміку зростання ролі ПДВ у бюджетній системі України, на цей момент не доцільно відмовлятися від податку на до-

дану вартість. Але не варто зупинятись на досягнутому, потрібно вдосконалювати і модернізувати адміністрування ПДВ.

Розглянувши ключові зміни у Податковому кодексі, можна зробити висновок, що в Україні законодавство передбачає необхідність гармонізації податкової системи з європейськими стандартами.

Література

1. Душкова К.М. Стан та особливості адміністрування податку на додану вартість / К.М. Душкова, Л.В. Черничук. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.rusnauka.com>.
2. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р., № 2755VI. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>.
3. Добрик Л.О. ПДВ в Україні: проблеми адміністрування та напрями удосконалення / Л.О. Добрик, А.А. Литовченко // Інвестиції: практика та досвід. – 2011. – № 14. – 34 с.
4. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Молдован О. ПДВ: тиск збільшиться, доходи – ні / О. Молдован // Економічна правда від 03.01.2011 р. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.epravda.com.ua/publications/2011/01/3/264182/view_print/.

Медынская Т.В., Филь Ю.П. Роль налога на добавленную стоимость в системе косвенного налогообложения Украины

Рассмотрен налог на добавленную стоимость как один из важнейших непрямых налогов в доходах сводного бюджета страны. Проанализирована динамика роста роли НДС в бюджетной системе Украины на протяжении 2003-2010 гг.

Ключевые слова: налог на добавленную стоимость, налоговые поступления, ставка налога, налоговая накладная.

Medynska T.V., Phil Yu.P. Role of VAT in the system of indirect taxation of Ukraine

A tax is considered value-added as one of major indirect taxes in the profits of the erected budget of country. The dynamics of growth of role VAT is analysed in the budgetary system of Ukraine for 2003-2010.

Keywords: value-added tax, tax receipts, rate of tax, tax invoice.

УДК 658

Аспір. І.О. Орлик¹ – Львівська КА

ПРОБЛЕМИ ТА ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ

Висвітлено та виявлено основні перешкоди підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств, подано пропозиції щодо їх усунення. Розглянуто обсяги експорту та імпорту товарів та проаналізовано їх динаміку. Не менш важливим є і те, що основну увагу приділено управлінню зовнішньоторговельної діяльності та її проблемам.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, зовнішня торгівля, обсяги експорту та імпорту, ефективність зовнішньоекономічної діяльності.

Зовнішньоекономічна діяльність – важливий напрям фінансово-господарської діяльності підприємств та учасників ринкових відносин, пов'язаний

¹ Наук. керівник: проф. Т.Г. Васильців, д-р екон. наук

з міжнародною виробничою та науково-технічною діяльністю, експортом та імпортом товарів, послуг, виходом на зовнішній ринок. Абсолютно справедливо стверджувати, що успіх підприємства на зовнішньому ринку засвідчує конкурентоспроможність його товарів (послуг). Більше того, в умовах насичення внутрішнього ринку та істотного загострення конкуренції за споживача суб'єкти господарювання об'єктивно зумовлені шукати можливості зовнішньоекономічної діяльності для завоювання нових ринків. Відтак, проблема розвитку зовнішньоекономічної діяльності важлива як для підприємств, так і національного господарства загалом.

Проблеми управління зовнішньоекономічною діяльністю досліджено у працях таких вітчизняних науковців, як Л. Антонюк, І. Волкова, О. Калініна, Ю. Орловська та О. Варламова, О. Вівчар, С. Маталка. Щодо проблем зовнішньоторговельної діяльності підприємств торгівлі, то їх висвітлюють як вітчизняні науковці Т.М. Мельник, О.Г. Міхеєва, А.А. Попов, М. Мальський, Р. Москалик, так і зарубіжні, зокрема Л. Доусон.

Метою роботи є аналіз обсягів експорту та імпорту товарів та їх динаміки, крім того, виявити перешкоди підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств, обґрунтувати шляхи їх усунення. Розвиток економічної думки щодо поняття "зовнішня торгівля" привів до виокремлення його підвидів. Аналіз наукових публікацій дає підстави для виявлення особливостей визначення та формування поняття "зовнішня торгівля товарами".

В окремих працях зовнішню торгівлю визначають одним із видів зовнішньоекономічної діяльності [9, с. 257]. На думку А.А. Попова, зовнішня торгівля як вид зовнішньоекономічної діяльності – це посередництво у тому чи іншому виді господарської діяльності українського суб'єкта між українськими виробниками та іноземними споживачами, іноземними виробниками та українськими споживачами, іноземними споживачами та іноземними виробниками, що існує як на території України, так і за її межами. На думку О.Г. Міхеєвої, зовнішньоторговельна діяльність є сукупністю будь-яких операцій, що передбачають передачу права власності на товари, та передбачають перетин ними митного кордону держави [6, с. 14].

Однак Л.Л. Антонюк зазначає, що історично першою й домінуючою тривалий час за обсягами операцій була і є зовнішня торгівля товарами [1, с. 129]. Цей вид економічної діяльності може відбуватися за участі як приватних суб'єктів підприємництва, так і безпосередньо держави [1, с. 72]. У наведеному визначенні прослідковуються дві взаємно пов'язані моделі зовнішньоекономічної діяльності, які є підсистемами єдиного механізму в зовнішній торгівлі.

Треба погодитись також із думкою Л. Доусона, яку розділяють й М. Мальський та Р. Москалик, що зовнішня торгівля є як продажем, так і поширенням товарів за кордон [4, с. 7]. Світова практика виробила різні способи переміщення товарів через кордони країн, серед яких можна виділити: бартер, подарунки та іноземна допомога.

Разом з тим, неможливо не погодитись з Т. Мельник, яка вважає, що зміст поняття "зовнішня торгівля" полягає в тому, що обмін товарами є не